

Goed Iepenbeheer

In beide provincies wordt gewerkt met de handleiding 'Goed Iepenbeheer' die samen met de Bomenstichting is uitgebracht. Dit document verschaft niet alleen informatie over het belang van de iep en het herkennen van de ziekte, maar ook over het te voeren beleid en de instandhouding van de iep in de dagelijkse praktijk.

Zo is er bijvoorbeeld aandacht voor het inventariseren en registreren van het iepenbestand, de controle op ziekteverschijnselen, het vellen van iepen, het onschadelijk maken van iepenhout en de monitoring van iepenspintkevers. Ook het injecteren met Dutch Trig® en de herplant van iepen komt aan de orde in deze informatieve handleiding voor zowel beleidsmakers als uitvoerders.

U kunt het boekje opvragen en downloaden via www.iepenwacht.nl. Doen!

Herplant Fryslân en Groningen

Waar het afgelopen decennium de aandacht vooral uitging naar het bestrijden van de iepziekte, richten de Iepenwachten in Fryslân en Groningen zich de komende jaren vooral op de herplant. Voor het eerst in decennia zal de iep in het waddengebied weer in aantal toenemen.

In totaal gaan de Iepenwachten in Fryslân Groningen tot en met 2016 minimaal 7.000 nieuwe iepen planten in de waddengemeenten. Daarnaast worden in Fryslân nog eens 5000 iepen in de rest van de provincie geplant in de komende jaren. Naast het aanplanten van de iepenbomen wordt ook veel aandacht gegeven aan voorlichting en de uitwisseling van kennis over de Iep en haar betekenis in het landschap.

Herplant locaties

Met de aangekondigde herplant willen de Iepenwachten in Fryslân en Groningen de karakteristieke iepenbeplantingen in beide provincies versterken en herstellen. De bomen worden dan ook langs wegen, op historische terreinen en in wierde- en terpdorpen herplant. Op deze locaties kunnen ook particulieren, waaronder boeren, een beroep doen op herplant van iepen binnen dit project.

Procedure en vervolg

De herplant wordt in elke provincie geregisseerd door een provinciale projectcoördinator. Dat zijn Gauke Dam in Fryslân en Hans Eilert in Groningen. Zij hebben elk een provinciale werkgroep samengesteld met vertegenwoordigers van de provincie en de verschillende waddengemeenten. Deze werkgroep zorgt voor een globale uitwerking van het projectplan op basis van de uitgangspunten van het project en houdt toezicht op de voortgang.

Per gemeente worden de plannen voor de wegbeplantingen uitgewerkt in overleg met de projectcoördinator. De wegbeheerder (gemeente of provincie) draagt zelf zorg voor het opstellen van de bestekken hiervoor.

Ook de andere geschikte locaties voor de aanplant van iepen als boerenerven, historische terreinen en terp- of wierdedorpen worden in kaart gebracht. De eigenaren hiervan worden op de hoogte gebracht van de mogelijkheden voor aanplant van iepen door berichten in de lokale media of gerichte werving. De aanvragers dienen zelf een eenvoudig plantplan op te stellen en een overeenkomst te tekenen waarin ze aangeven de aangeplante bomen in stand te zullen houden.

De provinciale coördinator houdt toezicht op de uitvoering en kwaliteit van het plantmateriaal en het plantwerk. De gemeenten die lid zijn van de Iepenwacht kunnen zelf het plantwerk uitvoeren en zo hun eigen bijdrage aan het project voldoen.

In Groningen kan ook Landschapsbeheer Groningen het plantwerk verzorgen. De inkoop van het plantmateriaal en de overige plantwerkzaamheden worden centraal aanbesteed via de projectcoördinatoren op basis van de richtlijnen vanuit het Waddenfonds.

Stichtingen Iepenwacht Groningen en Fryslân

Zowel de Stichting Iepenwacht Groningen (SIG) als de Stichting Iepenwacht Fryslân (SIF) zijn opgericht in 2005. Namens de provincie en de aangesloten gemeenten, terreineigenaren en bomenbeheerders zijn zij verantwoordelijk voor het iepenbeheer en de centrale aanpak van de iepziekte in de Waddenregio. Ook bomen van particulieren zijn hierbij inbegrepen.

Meer informatie en vragen

Penvoerder project 'Herplant van Iepen in de Waddenregio'
Stichting Iepenwacht Groningen
p.a. Landschapsbeheer Groningen
Roderwolderwijk 60
9744 TH Groningen

Projectcoördinator Iepenwacht Groningen
Hans Eilert
T 050-5345199

Projectcoördinator Iepenwacht Fryslân
Gauke Dam
T 06-20961245

Herplant Iepen in de Waddenregio

2011-2016

Nieuwe toekomst voor karakteristieke loofboom

De iep is een prachtige, sterke boom die thuishoort in het Nederlandse landschap. Vooral in het Waddengebied is de iep al eeuwen geliefd, omdat hij goed tegen de zoute zeewind kan. Hij heeft maar één minpunt en dat is de Iepziekte. Deze besmettelijke en dodelijke ziekte maakte in het verleden veel slachtoffers. Daardoor gingen veel fraaie en karakteristieke beplantingen in de Waddenregio helaas verloren.

Gelukkig is de iepziekte inmiddels sterk teruggedrongen dankzij een effectieve bestrijding en door de introductie van meer resistente iepensoorten. De tijd is dan ook weer rijp om de karakteristieke loofboom weer aan te planten!

De Iepenwachten van Groningen en Fryslân en Landschapsbeheer Groningen maken hiermee een stevige start met de uitvoering van hun project

'Herplant van Iepen in de Waddenregio'

De komende jaren worden 7000 bomen geplant om de karakteristieke beplantingen in het Fries-Groningse Waddenkustgebied te herstellen. Het gaat daarbij om zowel wegbepantingen als de herplant op boerenerven, in wierde- en terpdorpen en op historische locaties als kerk- en borgterreinen.

De totale begroting van het project bedraagt 3,5 miljoen euro, waarvan het Waddenfonds ongeveer 75% bijdraagt. Het resterende deel wordt gefinancierd door de eigen bijdragen van provincies, gemeenten en particuliere eigenaren. Naast de aanplant van iepen wordt in het project ook voorlichting gegeven en kennis uitgewisseld over de Iep en haar betekenis in het landschap.

In deze folder leest u meer over de bijzondere boom en dit project.

Herplant markeert wederopstanding

Tussen 2011 en 2016 worden in de waddegemeenten van Fryslân en Groningen 7.000 iepen herplant. Dit heugelijke feit markeert niet alleen de wederopstanding van deze zo typisch Nederlandse boom, maar ook een omslag in denken over het belang van de iep als karakteristieke, duurzame en beeldbepalende boom in stad en landschap. Het project heeft daarom ook een belangrijke signaal- en voorbeeldfunctie voor andere Nederlandse regio's en steden waar de iep van oudsher dominant aanwezig is of was.

De aanplant wordt mogelijk gemaakt door een substantiële bijdrage uit het Waddenfonds en de medewerking van provincies, gemeenten, natuur- en landschapbeheerders. De doelstelling van het project is in beide provincies hetzelfde: Het terugbrengen van de iep als duurzaam en beeldbepalend element in dorpen, steden en landschap.

In haar toelichting op het Waddenfondsbesluit schrijft minister Schultz van Haegen dan ook:

"De Iep maakt deel uit van de identiteit van het waddengebied waardoor dit project het verschil kan maken in de uitstraling van dat waddengebied."

Nederland Iepenland

Tot begin vorige eeuw bepaalde de iep (Ulmus of Olm) het beeld van het Nederlandse landschap en dan vooral de kuststrook. Miljoenen bomen groeiden langs dijken, wegen en rond boerderijen als ideale windvangers en -brekers. De statige, inheemse loofboom deed het ook goed in dorpen en steden. De iep kan tegen een stootje, herstelt snel van verwondingen en groeit probleemloos op geplaveide en zware (klei)grond. Bovendien heeft de iep een lichtdoorlatend bladerdek en kan hij, zonder veel onderhoud, honderden jaren oud worden. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de es en de populier die kwetsbaarder zijn, meer onderhoud vergen en bij lange na niet zo lang meegaan.

Geen wonder dat de sierlijke iep door de eeuwen heen uitgroeide tot de populairste en meest geplante boom in ons land.

Uiteindelijk doel ligt verder

De stichtingen Iepenwacht in Groningen en Fryslân willen het door de iepziekte gedecimeerde iepenbestand in beide provincies weer aanzienlijk uitbreiden. Daarbij wil men voor het jaar 2020 minimaal het oude niveau van 2005 bereiken. Dit betekent dat er de komende jaren nog vele duizenden iepen geplant moeten worden. Met het Waddenfondsproject wordt een stevige start gemaakt. Belangrijk is wel dat inspectie en bestrijding van de iepziekte door de Iepenwachten op het huidige niveau gecontinueerd worden.

Feest van herkenning

De iep kan zo'n 30 meter hoog en 400 tot 600 jaar oud worden. De kroon groeit naar boven toe vaak breed uit. De boom bloeit in het vroege voorjaar, voordat hij blad vormt. Het bloemdek is klein, groen en aan de slippen onderling vergroeid. Daarboven staan de meeldraden met paarse helmhokken en stamper. De zaden zijn afgeplat en de bladeren veernervig met een gezaagde bladrand (zie foto).

Bijna bezwaken

Het scheelde weinig of de iep was definitief uit ons straatbeeld en landschap verdwenen. De iepziekte zorgde er de vorige eeuw voor dat het iepenbestand stelselmatig decimeerde. Even werd er zelfs gevreesd voor het voortbestaan van deze oer-Hollandse loofboom. Gelukkig werd de ziekteverspreiding tijdig een halt toe geroepen en is de iep voor ons (land)schap

behouden gebleven. De beheerders sloegen de handen ineen om de bestrijding gezamenlijk op te pakken. Dit leidde uiteindelijk tot de oprichting van de Stichtingen Iepenwacht in Fryslân en Groningen in 2005.

Wat regelt de Iepenwacht

- preventieve bestrijding
- inspectie (zieke) iepen
- saneren zieke iepen
- registratie iepen
- herplant iepen
- advisering, voorlichting en kennisuitwisseling
- meldpunt

Iepziekte?

De iepziekte wordt veroorzaakt door de schimmel Ophiostoma ulmi die zich via de houtvaten verspreidt. Als reactie sluit de boom de geïnfecteerde houtvaten af en stagneert de watertoevoer. Hierdoor verwelkt het blad en sterft de boom uiteindelijk af.

Gecoördineerde bestrijding

In beide provincies werken overheden, natuurbeschermers en private beheerders in de Iepenwacht samen aan een gecoördineerde bestrijding van de iepziekte. Hierdoor is de uitval in tien jaar tijd teruggedrongen van 10 tot minder dan 1 procent. Een geweldig resultaat dat te danken is aan de georganiseerde inspectie, registratie en samenwerking met geselecteerde adviseurs en aannemers. Maar ook de introductie van nieuwe meer resistente iepenvariëteiten heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het terugdringen van de iepziekte.

Voor het voortbestaan van de boom is het tevens belangrijk dat professionals de iep hebben herontdekt. Dat is goed nieuws voor deze boom, maar ook voor talloze organismen als kevers, vlinders, mossen en paddenstoelen waarvoor de iep gastheer is.

De schimmelsporen verspreiden zich via de iepenspintkever of via wortelcontacten tussen zieke en gezonde bomen. Laatste gebeurt overigens alleen op latere leeftijd. Voor de grootste problemen zorgt de agressieve soort Ophiostoma novo ulmi, die in 1971 in Nederland werd getraceerd. Bij deze schimmel verloopt de aantasting sneller en radicaler.

Ziekte herkennen

Normaal gesproken is het blad van de iep zomers fris en groen. Is de boom aangetast, dan lijkt de herfst al vroeg ingevallen. Het blad verkleurt in de zomer al naar geel tot bruin en valt vroeg af. Het begint bij één tak, maar verspreid zich in korte tijd over de gehele kroon. Kenmerkend voor een zieke iep zijn ook de kale takken met nog één of twee verdorde blaadjes aan de uiteinden, de zogenaamde vaantjes.